

УДК 343:340.132-028.85

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4094712>

Н.П. ЖДИНЯК,

викладач кафедри кримінального права і кримінології
Львівського національного університету ім. Івана Франка, м. Львів,
Україна; e-mail: n.zhdyniak@ukr.net;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9611-8190>

ЯКІСТЬ ЗАБОРОНЯЮЧИХ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ НОРМ: ПОНЯТТЯ ТА КРИТЕРІЇ

N.P. ZHDYNYAK,

Lecturer, Chair of Criminal Law and Criminology, Ivan Franko National University of Lviv,
Lviv, Ukraine; e-mail: n.zhdyniak@ukr.net;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9611-8190>

QUALITY OF PROHIBITIVE CRIMINAL LAW NORMS: CONCEPT AND CRITERIA

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEY WORDS)

Постановка проблеми. На сучасному етапі у правовій науці та законотворчій практиці відсутні ґрунтовні та системні уявлення про сукупність властивостей, які повинні бути притаманні забороняючій кримінально-правовій нормі, що володіє належною якістю. **Метою** статті є визначення поняття якості забороняючих кримінально-правових норм та критеріїв, за якими здійснюватиметься експертиза вказаних норм на їх якість. **Методи.** Використано загальнонаукові та спеціально-наукові методи, зокрема: аналіз та синтез – для виділення суттєвих властивостей, ознак якості забороняючих кримінально-правових норм та об'єднання їх у визначення поняття, цілісний підхід; системно-структурний – використовувався під час дослідження якості забороняючих кримінально-правових норм, що розглядалася в єдності та взаємозв'язку питань змісту та форми норми; порівняльно-правовий – для порівняння правових позицій Конституційного Суду України з подібних питань між собою та з практикою Європейського суду з прав людини. **Результати.** Визначено поняття якості забороняючих кримінально-правових норм та виокремлено критерії якості забороняючих кримінально-правових норм. **Висновки.** Встановлено, що оцінку якості забороняючих кримінально-правових норм необхідно проводити за наступними критеріями: 1) внутрішня досконалість – сукупність властивостей забороняючої кримінально-правової норми, що характеризують зміст забороняючої кримінально-правової норми; 2) зовнішня досконалість – сукупність властивостей забороняючої кримінально-правової норми, що характеризують форму забороняючої кримінально-правової норми, що виражається у нормативному приписі. Визначено, що якість забороняючих кримінально-правових норм – це сукупність властивостей забороняючих кримінально-правових норм необхідних та достатніх для забезпечення ефективного врегулювання охоронюваних цими нормами суспільних відносин, що свідчить про досконалість змісту та форми забороняючих кримінально-правових норм.

Ключові слова: критерії якості; забороняючі кримінально-правові норми

Problem statement. At the present stage, both in legal science and in legislative practice, there are no basic and systematic ideas about the set of characteristics that should be inherent in the prohibitive criminal law norms, which ensures proper quality. **The purpose** article is to define the concept of quality prohibitive criminal law norms and the criteria by which the examination of these rules for their quality. **Methods.** General and special-scientific methods are used, in particular: analysis and synthesis – to highlight the essential properties, signs of the quality of prohibitive criminal law and their combination in the definition, a holistic approach; system-structural – used in the study of the quality of prohibitive criminal law, which was considered in the unity and relationship of issues of content and form of the rule; comparative law – to compare the legal positions of the Constitutional Court of Ukraine on similar issues with each other and with the case-law of the European Court of Human Rights. **Results.** The concepts of quality are defined and the criteria of quality of prohibitive criminal law norms are singled out. **Conclusions.** Assessment of the quality of prohibitive criminal law norms should be carried out according to the following criteria: 1) internal perfection – a set of characteristics of the prohibitive criminal law norms, which characterize the content of the prohibitive criminal law norm; 2) external perfection – a set of characteristics of the prohibitive criminal law, which characterize the form of the prohibitive criminal law, which is expressed in the normative regulation. It is determined that the quality of prohibitive criminal law norms is a set of characteristics of prohibitive criminal

law norms which are necessary and sufficient to ensure effective regulation of public relations protected by these rules, which indicates the perfection of the content and form of prohibitive criminal law norms.

Key words: *criteria quality; prohibitive criminal law norms*

Постановка проблеми

Стан сучасного кримінального законодавства, часті та безсистемні зміни, що вносяться в Кримінальний кодекс України та здійснюються без належного наукового обґрунтування та за відсутності механізмів реалізації норми, свідчить про необхідність наукового осмислення та законодавчого закріплення вимог до якості забороняючих кримінально-правових норм, встановлення критеріїв за допомогою яких здійснюватиметься оцінка забороняючої кримінально-правової норми на її якість.

Зокрема, в Інституті вивчення проблем злочинності НАПрН України в монографії "Теоретичні основи забезпечення якості кримінального законодавства та правозастосовчої діяльності у сфері боротьби зі злочинністю в Україні" [1] були розглянуті поняття якості законодавства України про кримінальну відповідальність (В.І. Борисов, Л.М. Демидова); критерії оцінки якості законодавства України про кримінальну відповідальність (Ю.В. Баулін, Л.В. Дорош); забезпечення якості Загальної та Особливої частини Кримінального кодексу України (О.М. Лемешко, В.І. Борисов, Л.М. Демидова, Л.В. Дорош, О.О. Пашенко). В свою чергу, Р. Вайсберг (Weisberg, 2003) в дослідженні якості забороняючих кримінально-правових норм і встановлення критеріїв оцінки забороняючої кримінально-правової норми на її якість наголошує на визначеності методу інтерпретації та передбачувального апарату [2]. Відтак, нагальною є потреба визначити не лише поняття якості забороняючих кримінально-правових норм, а й критерії, за якими здійснюватиметься експертиза вказаних норм на їх якість.

Тому метою статті є розробка підходу для проведення оцінки якості забороняючих кримінально-правових норм. Її новизна полягає у доведенні тези, що якість забороняючих кримінально-правових норм необхідно визначати за такими критеріями: 1) внутрішня досконалість – сукупність властивостей забороняючої кримінально-правової норми, що характеризують зміст забороняючої кримінально-правової норми; 2) зовнішня досконалість – сукупність властивостей забороняючої кримінально-правової норми, що характеризують форму забороняючої кримінально-правової норми, що виражається у приписі. Завданням статті є розробка критеріїв визначення якості та визначення особливостей

поняття якості забороняючих кримінально-правових норм.

Поняття якості забороняючих кримінально-правових норм

У філософії якість розкривається через категорію "властивість", тобто, сукупність властивостей об'єкта утворює його якість. У тлумачному словнику якість визначається як внутрішня визначеність явища, яка становить специфіку, що відрізняє його від усіх інших; ступінь вартості, цінності, придатності чого-небудь для його використання за призначенням, та чи інша характеристика ознака, властивість, риса кого, чого-небудь [3, с.1647].

У законодавстві України визначення поняття якості правових норм відсутнє. Єдине визначення поняття якості, але не правових норм, а продукції, містилося у ст.1 Закону України "Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини" від 23.12.1997 р., зокрема – якість харчового продукту визначалася як – ступінь досконалості властивостей та характерних рис харчового продукту, які здатні задовольнити потреби (вимоги) та побажання тих, хто споживає або використовує цей харчовий продукт. Проте, редакція закону була змінена, і на сьогодні цей закон називається "Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів", у редакції від 16.01.2020 року № 771/97-ВР, у ньому вже відсутнє визначення поняття якості харчових продуктів [4], але якість законодавець розглядав як досконалість властивостей, які здатні задовольнити споживача.

Перенесення, наприклад, даного визначення на поняття якості забороняючих кримінально-правових норм, дозволяє встановити, що це, вочевидь, сукупність властивостей правової норми, що свідчать про їх досконалість та здатність забезпечити дієву охорону найбільш важливих суспільних відносин.

Щодо практики Європейського суду з прав людини, то вимога "якості закону" у розумінні пункту 1 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод означає, що коли національний закон передбачає можливість позбавлення свободи, такий закон має бути достатньо доступним, чітко сформульованим і передбачуваним у своєму застосуванні для того, щоб виключити будь-який ризик свавілля" (абз.6 п.п.3.1 п.3 у справі "Новік проти України") [5].

Щодо наукових досліджень, то Л.В. Дорош під якістю законодавства про кримінальну відповідальність розуміє сукупність його сутнісних характеристик і здатність забезпечити однакове розуміння правових приписів, а звідси – однозначне і правильне застосування кожної кримінально-правової норми [6, с.18].

Дещо іншим є визначення М.І. Панова, за яким якість кримінального закону завжди підкреслює його певну позитивну властивість – його придатність, необхідність і корисність, які врешті-решт і зумовлюють ефективність у досягненні завдань цього закону [7, с. 37]. Якість законодавства України про кримінальну відповідальність – це системна сукупність притаманних йому властивостей (ознак), які визначають винятковість такого законодавства у порівнянні з будь-якими іншими і які потенційно здатні забезпечити його ефективність як правового "інструменту" у боротьбі зі злочинами та їх запобіганні [1, с.37].

Найбільш точно визначення поняття якості кримінального закону, на нашу думку, запропоноване В.О. Навроцьким, який зазначає: "видається, що якість кримінального закону треба розглядати як сукупність ознак, які характеризують його з точки зору як змісту, так і форми" [8, с.59].

Відтак, якість забороняючої кримінально-правової норми становить собою сукупність властивостей, відповідність норми певним вимогам. Про які саме властивості забороняючої кримінально-правової норми йде мова? Очевидно, про ті, які свідчитимуть про досконалість відповідної забороняючої кримінально-правової норми щодо змісту та форми, оскільки зміст відповідної забороняючої кримінально-правової норми об'єктивується у відповідному нормативному приписі. Головним завданням забороняючих кримінально-правових норм є охорона найважливіших суспільних відносин від кримінально-протиправних посягань, тому вказані норми повинні бути наділені такими властивостями, які би забезпечили виконання цього завдання.

Таким чином, якість забороняючих кримінально-правових норм – це сукупність властивостей забороняючих кримінально-правових норм, необхідних і достатніх для забезпечення ефективного врегулювання охоронюваних цими нормами суспільних відносин, що свідчить про досконалість змісту та форми забороняючих кримінально-правових норм.

З врахуванням наведеного оцінку якості забороняючих кримінально-правових норм необ-

хідно проводити за наступними критеріями:

1) внутрішня досконалість – сукупність властивостей забороняючої кримінально-правової норми, що характеризують зміст правової норми;

2) зовнішня досконалість – сукупність властивостей забороняючої кримінально-правової норми, що характеризують форму правової норми.

Внутрішня (змістовна) досконалість як критерій якості забороняючих кримінально-правових норм

Кримінальний закон із змістовного боку слід визнавати якісним, якщо він забезпечує оптимальну криміналізацію, пеналізацію та диференціацію відповідальності [8, с.59]. Вказані критерії визначають якість кримінального закону; якість забороняючих кримінально-правових норм щодо змісту визначається тим, як законодавцю вдалося законодавчо врегулювати питання кримінальної відповідальності, а саме точності визначення суспільних відносин, що потребують врегулювання, а також питання виду та розміру покарання за їх вчинення.

Таким чином, якість змістовної характеристики забороняючої кримінально-правової норми визначається закріпленням змісту прав та обов'язків, тобто максимально точним визначенням як діяння, що визначається кримінальним правопорушенням, так і тих правообмежень, що повинна понести особа у випадку вчинення кримінального правопорушення.

Відтак, критеріями внутрішньої досконалості забороняючих кримінально-правових норм є дотриманням при формуванні змісту норми правил щодо повноти, обґрунтованості, своєчасності: 1) криміналізації (декриміналізації); 2) пеналізації (депеналізації).

При цьому, П.Л. Фріс зазначає, що криміналізація – це процес виявлення суспільно небезпечних видів людської поведінки, визнання на державному рівні необхідності, можливості і доцільності кримінально-правової боротьби з ними і у випадку позитивної відповіді на ці питання закріплення їх у законі як злочинів [9, с.248].

У доктрині кримінального права криміналізацію розглядають як процес і результат, тобто, криміналізація – це процес оцінки суспільно небезпечних діянь, що завершується прийняттям забороняючих кримінально-правових норм, що виступає відповідним результатом. Підхід до криміналізації та декриміналізації повинен бути виваженим, зміни до Кримінального кодексу України повинні розроблятися своєчасно і вступати в дію за наявності впевненості у їх необхід-

ності та переконаності, що вони ґрунтуються на об'єктивних критеріях.

Відтак постає питання, яким чином визначити, що відповідні суспільні відносини підлягають врегулюванню, за якими критеріями встановити, що закріплення відповідної кримінально-правової заборони є не лише доцільним, але й допустимим і можливим. Адже кримінально-правовому регулюванню підлягають найважливіші суспільні відносини.

Зазначимо, що криміналізація того чи іншого діяння має бути обумовлено певними факторами, які інколи називають підставами. Підставою криміналізації забороняючих кримінально-правових норм, те, що викликає потребу у відповідній забороняючій кримінально-правовій нормі – є їх соціальна обумовленість.

Пеналізація (депеналізація). Як за Н.Ф. Кузнецовою, необхідною передумовою справедливості покарання – є вірна оцінка тяжкості наслідків при конструюванні санкцій. [10, с.192].

Якість має забезпечуватися з моменту розроблення законопроекту, а саме починатися з оцінювання необхідності та достатності меж покарання та можливості застосування інших кримінально-правових засобів. Вид і розмір покарання має відповідати ступеню суспільно небезпечного діяння та бути співмірним з іншими кримінально караними діяннями відповідного ступеня тяжкості.

У науковій літературі називають ряд недоліків, які можна виокремити при встановленні караності за кримінальні правопорушення, зокрема, за Ю.А. Пономаренко випадки надмірної суворості або надмірної м'якості санкцій; неспіврозмірності санкцій за злочини приблизно рівного ступеня суспільної небезпечності; неспіврозмірності санкцій основного і кваліфікованого складів злочинів; поєднання в одній санкції несумісних видів чи розмірів покарань тощо [11].

Передбачення законодавцем покарань, що не відповідають суспільній небезпеці вчиненого діяння, є незначними (невідчутними), можуть не справити належного впливу на поведінку особи. Проте, й значне посилення кримінальної відповідальності – може викликати реакції, що є протилежні до бажаних (очікуваних). Відтак, оптимальність проведення пеналізації (депеналізації) є важливим критерієм якості забороняючих кримінально-правових норм.

Із врахуванням наведеного, критеріями якості забороняючих кримінально-правових норм щодо змісту забороняючої кримінально-правової норми є внутрішня досконалість норми,

що забезпечується обґрунтованим та своєчасним проведенням криміналізації (декриміналізації) та пеналізації (депеналізації).

Зовнішня досконалість як критерій якості забороняючих кримінально-правових норм

Зовнішня досконалість характеризує форму забороняючої кримінально-правової норми.

На думку В.О. Навроцького, за формою ж кримінальний закон має бути доступним, несуперечливим, наділеним рядом інших рис [8, с.59].

Зовнішня досконалість забороняючих кримінально-правових норм, як на нас, визначається за критерієм дотримання правил законодавчої техніки (правил формальної логіка; мовних правил) та принципу юридичної визначеності (чіткості, зрозумілості, передбачуваності).

Щодо дотримання правил законодавчої техніки, то під законодавчою технікою необхідно розуміти сукупність засобів і прийомів, що використовуються для надання змісту норм відповідної форми [12, с.15]. Тобто, відповідна форма змісту відповідної забороняючої кримінально-правової норми досягається дотриманням правил законодавчої техніки.

Можна виокремити наступні цілі законодавчої техніки для забезпечення якості забороняючих кримінально-правових норм:

1) важливість формулювань відповідної забороняючої кримінально-правової норми як точного відображення відповідного явища, що дозволить адекватно врегулювати суспільні відносини, своєчасно реагувати на нові форми відповідних суспільно небезпечних діянь. Вказана мета забезпечується дотриманням правил формальної логіка; граматичних та мовних правил;

2) врахування адресатів, орієнтація на них через чіткість, точність, доступність, зрозумілість, передбачуваність формулювання – відповідність принципу юридичної визначеності.

Щодо дотримання правил формальної логіки, то прийняття забороняючих кримінально-правових норм правил формальної логіки призводить до логічної правильності змісту норми та конкретизується у системі вимог до використання понять, а також при викладенні структурних елементів забороняючих кримінально-правових норм.

У цьому випадку дотримання у забороняючій кримінально-правовій нормі відсутні протиріччя, поняття використовуються за його загальним значенням; відсутня тавтологія, наявні послідовність та визначеність. Будь-які відхилення від

правил законодавчої техніки, принципів формальної логіки суттєво погіршують якість закону. Тому дотримання в законотворчій діяльності правил формальної логіки є гарантією якості кримінально-правового припису. Забороняюча кримінально-правова норма, прийнята з дотриманням правил формальної логіки, завжди буде максимально зрозумілою як для тих, хто зобов'язаний співвідносити свою поведінку з нормативними приписами, так і тих, хто його застосовуватиме.

Щодо дотримання мовних правил, то виділяють певні правила та прийоми викладу забороняючих кримінально-правових норм у відповідних нормативно-правових приписах. Так, за М.Й. Коржанським, мова закону — найбільш важлива його діяльна, впливова і конструктивна частина, але водночас і найбільш слабка, недосконала [13, с.54].

Характеризуючи мову, варто вказати на термінологію, яка у забороняючих кримінально-правових нормах повинна бути єдина, вживатись в однаковому значенні; одне й те ж поняття позначатись одним терміном; уникати неологізмів, архаїзмів, нечітких, багатозначних термінів.

Так, З.А. Тростюк пропонує такі вимоги до понятійного апарату Особливої частини Кримінального кодексу України: 1) офіційний характер; 2) чіткість; зрозумілість; 3) єдність термінології; 4) стислість [14, с.45].

Конкретизуючі правила і способи викладу мовного тексту кримінального закону є такі: 1) загальнолінгвістичні (ясність, точність, доступність, офіційність, дотримання граматичних правил та ін.); 2) термінологічні, як правила використання в тексті слів і словосполучень; 3) синтаксичні, що стосуються побудови речень; 4) стилістичні – як правила використання мовних елементів як композицій [15, с.237–246].

При прийнятті забороняючої кримінально-правової норми законодавець стикається зі складністю точних законодавчих визначень і наданні відповідним кримінальним правопорушенням найбільш вдалих правових форм.

З врахуванням того, що первинним адресатом забороняючої кримінально-правової норми є особи, наділені ознаками суб'єкта кримінального правопорушення, відтак, мова, її доступність, ясність, точність, простота, стислість, єдність термінології набувають важливого значення та свідчать про належну якість мови забороняючої кримінально-правової норми. Дотримання граматичних правил означає відповідність тексту забороняючих кримінально-

правових норм лексичним, семантичним, орфографічним, синтаксичним та іншим лінгвістичним правилам і нормам, вироблених мовознавством та апробованих у законотворчій практиці, що також є важливим критерієм забезпечення якості забороняючих кримінально-правових норм.

Щодо юридичної визначеності, то цей принцип є елементом закріпленого у статті 8 Конституції України принципу верховенства права. Ї за його змістом забороняючі кримінально-правові норми повинні відповідати вимогам чіткості, зрозумілості, передбачуваності, щоб давати особі можливість заздалегідь знати та розуміти, які діяння є кримінальними правопорушеннями і які покарання передбачені за їх вчинення.

Вимоги до якості забороняючих кримінально-правових норм, що полягають у їх доступності, точності, чіткості та передбачуваності, чітко визначені в судовій практиці. Зокрема, щодо принципу юридичної визначеності Конституційний Суд України у Рішенні від 20.06.2019 року № 6-р/2019 акцентував, що "юридичну визначеність необхідно розуміти через такі її складові: чіткість, зрозумілість, однозначність норм права" (абзац п'ятий підпункту 4.1 пункту 4 мотивувальної частини) [16].

Конституційний Суд України у Рішенні від 26.02.2019 року № 1-р/2019 наголосив, що "дотримання вимоги ясності і недвозначності норм, які встановлюють кримінальну відповідальність, є особливо важливим з огляду на специфіку кримінального закону та наслідки притягнення до кримінальної відповідальності, адже притягнення до такого виду юридичної відповідальності пов'язане з можливими істотними обмеженнями прав і свобод людини" (абзац сьомий пункту 3 мотивувальної частини) [17].

Звідси можна зазначити, що законодавець при формулюванні забороняючої кримінально-правової норми стикається з проблемою переводу теоретичних положень чи певного явища в нормативно-оціночні твердження про поведінку суб'єкта. Проте, будь-яке суспільно небезпечне явище завжди є багатограним і вираження його в певній юридичній формі не завжди правильно та точно враховує всіх його аспектів, що мають значення для ефективної боротьби з ним.

Таким чином, дотримання та правильне використання всіх засобів та прийомів законодавчої техніки в процесі правотворчості та принципу юридичної визначеності є важливим для забезпечення якості забороняючих кримінально-правових норм, оскільки доступність, зрозумілість і переконливість забороняючих криміна-

льно-правових норм, точність, визначеність, їх внутрішня узгодженість, висока якість законодавчої стилістики сприяє правильному розумінню та реалізації забороняючих кримінально-правових норм.

Висновки.

1. Констатовано, що якість забороняючих кримінально-правових норм необхідно розглядати в єдності та взаємозв'язку змісту та форми забороняючої кримінально-правової норми, як систему змістовних положень та формальних приписів, які у своїй сукупності (змісту та форми) визначають якість забороняючої кримінально-правової норми.

2. Оцінку якості забороняючих кримінально-правових норм слід проводити за критеріями внутрішньої досконалості – сукупності властивостей забороняючої кримінально-правової норми, що характеризують зміст забороняючої кримінально-правової норми; зовнішньої доско-

налості – сукупної властивості забороняючої кримінально-правової норми, що характеризують форму забороняючої кримінально-правової норми, що виражається у нормативному приписі.

3. Визначено, що якість забороняючих кримінально-правових норм – це сукупність властивостей забороняючих кримінально-правових норм необхідних та достатніх для забезпечення ефективного врегулювання охоронюваних цими нормами суспільних відносин, що свідчить про досконалість змісту та форми забороняючих кримінально-правових норм.

Конфлікт інтересів

Авторка заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

Вираз вдячності

Дослідження виконано з власної ініціативи та не отримало будь-якого фінансування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Теоретичні основи забезпечення якості кримінального законодавства та правозастосовчої діяльності у сфері боротьби зі злочинністю в Україні: монографія / за заг. ред. В. І. Борисова, В.С. Зеленецького. Х.: Право, 2011. 344 с.
2. Robert Weisberg. Norms and Criminal Law, and the Norms of Criminal Law Scholarship, 93 *J. Crim. L. & Criminology* 467 (2003). <https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/jclc/vol93/iss2/2>
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2007. 1736 с.
4. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997 р. № 771/97-ВР. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97%D0%B2%D1%80/ed20200116#Text> (дата звернення: 20.01.2020).
5. Рішення Європейського суду з прав людини у справі від 18 грудня 2008 року у справі "Новік проти України". https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_442 (дата звернення: 23.04.2020).
6. Дорош Л. В. Теоретико-прикладні проблеми якості кримінального законодавства України. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2009. Вип. 18. С. 15–44.
7. Панов Н. И. Качество закона об уголовной ответственности и проблема точности правовых норм. *Теоретичні основи забезпечення якості кримінального законодавства та правозастосовчої діяльності у сфері боротьби зі злочинністю в Україні: матеріали наук. конф.* (м. Харків, 15 трав. 2009 р.) / редкол.: В. І. Борисов (голов. ред) та ін. Х.: Право, 2009. С. 30–38.
8. Навроцький В. О. Визначення поняття "якість кримінального закону". *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 1995. Вип.32. С. 57–60.
9. Фріс П. Л. Кримінально-правова політика Української держави: теоретичні, історичні та правові проблеми. К.: Атіка, 2005. 332 с.
10. Кузнецова Н. Ф. Избранные труды. СПб.: Юрид. центр Пресс, 2003. 834 с.
11. Пономаренко Ю. А. Щодо структури вчення про пеналізацію злочинів. *Правові засади підвищення ефективності боротьби зі злочинністю в Україні: матеріали наук. конф.* (м. Харків, 15 трав. 2008 р.). Х.: Право, 2008. С. 39–40.
12. Кругликов Л. Л., Спиридонова О. Е. Юридические конструкции и символы в уголовном праве. СПб.: Издательство Р. Асланова "Юридический центр Пресс", 2005. 344 с.
13. Коржанський М. Й. Мова закону. *Вісник Луганської академії внутрішніх справ МВС ім. 10-річчя незалежності України*. 2003. Вип. 3. С. 54–58.
14. Тростюк З.А. Понятійний апарат Особливої частини Кримінального кодексу України: монографія. К.: Атіка, 2003. 114 с.
15. Кашанина Т. В. Юридическая техника: учебник. М.: Эксмо, 2007. 510 с.

16. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 62 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Указу Президента України "Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України та призначення позачергових виборів" від 20.06.2019 № 6-р/2019. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-19> (дата звернення: 17.01.2020).
17. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 368² Кримінального кодексу України від 26 лютого 2019 року № 1-п/2019. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-19> (дата звернення: 17.05.2020).

REFERENCES

1. Borysov, V. I., & Zelenetsky, V. S. (Eds.). (2011). *Teoretychni osnovy zabezpechennya yakosti kryminalnogo zakonodavstva ta pravozastosovchoyi diyalnosti u sferi borotby zi zlochynnisty v Ukraini* [Theoretical bases of quality assurance of criminal legislation and law enforcement activities in the field of crime control in Ukraine]. Monohrafiya. Kharkiv: Pravo (in Ukr.).
2. Weisberg, R. (2003). Norms and Criminal Law, and the Norms of Criminal Law Scholarship, 93 *J. Crim. L. & Criminology* 467. <https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/jclc/vol93/iss2/2>
3. Busel, V. T. (Ed.). (2007). *Velykyy tlumachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayinskoj movy* [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Kyiv; Irpin: VTF "Perun" (in Ukr.).
4. *Pro osnovni pryntsypy ta vymohy do bezpechnosti ta yakosti kharchovykh produktiv* [On the basic principles and requirements for food safety and quality]. *Zakon Ukrainy* (23.12.1997 No. 771/97-VR). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97%D0%B2%D1%80/ed20200116#Text> (in Ukr.)
5. *Rishennya Yevropeyskoho sudu z prav lyudyny u spravi* [Judgment of the European Court of Human Rights in the case]. (18.12.2008 roku u spravi "Novik proty Ukrainy"). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_442 (in Ukr.).
6. Dorosh, L. V. (2009). Teoretyko-prykladni problemy yakosti kryminalnogo zakonodavstva Ukrainy [Theoretical and applied problems of quality of the criminal legislation of Ukraine]. *Pytannya borotby zi zlochynnisty*, (18), 15–44 (in Ukr.).
7. Panov, N. Y. (2009). Kachestvo zakona ob uholovnoy otvetstvennosti y problema tochnosti pravovykh norm [The quality of the law on criminal liability and the problem of the accuracy of legal norms]. In: Borysov, V. I., et al. (Eds.). *Teoretychni osnovy zabezpechennya yakosti kryminalnogo zakonodavstva ta pravozastosovchoyi diyalnosti u sferi borotby zi zlochynnisty v Ukraini: materialy nauk. konf.* (m. Kharkiv, 15 trav. 2009 r.). Kharkiv: Pravo (s. 30–38) (in Ukr.).
8. Navrotsky, V. O. (1995). Vyznachennya ponyattya "yakist kryminalnogo zakonu". [Definition of "quality of criminal law"]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya yurydychna*, (32), 57–60 (in Ukr.).
9. Fris, P. L. (2005). *Kryminalno-pravova polityka Ukrainy: teoretychni, istorychni ta pravovi problemy* [Criminal law policy of the Ukrainian state: theoretical, historical and legal problems]. Kyiv: Atika (in Ukr.).
10. Kuznetsova, N. F. (2003). *Izbrannyye trudy* [Selected Works]. SPb.: Yurid. tsentr Press (in Russ.).
11. Ponomarenko, YU. A. (2008). Shchodo struktury vchennya pro penalizatsiyu zlochyniv [Regarding the structure of the doctrine of penalization of crimes]. In: *Pravovi zasady pidvyshchennya efektyvnosti borotby zi zlochynnisty v Ukraini: materialy nauk. konf.* (m. Kharkiv, 15 trav. 2008 r.). Kharkiv: Pravo (s. 39–40) (in Ukr.).
12. Kruglikov, L. L., & Spiridonova, O. Ye. (2005). *Yuridicheskiye konstruksii i simvoly v ugovnom prave* [Legal constructions and symbols in criminal law]. SPb.: Izdatelstvo R. Aslanova "Yuridicheskiy tsentr Press" (in Russ.).
13. Korzhansky, M. Y. (2003). Mova zakonu [The language of the law]. *Visnyk Luhanskoj akademiyi vnutrishnikh sprav MVS im. 10-richchya nezalezhnosti Ukrainy*, (3), 54–58 (in Ukr.).
14. Trostyuk, Z. A. (2003). *Ponyatiynyy aparat Osoblyvoyi chastyny Kryminalnogo kodeksu Ukrainy* [Conceptual apparatus of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine]. Monohrafiya. Kyiv: Atika (in Ukr.).
15. Kashanina, T. V. (2007). *Yuridicheskaya tekhnika* [Legal technique]. Uchebnik. M.: Eksmo (in Russ.).
16. *Rishennya Konstytutsiyonoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiynym podannym 62 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsiyi Ukrainy (konstytutsiynosti) Ukazu Prezydenta Ukrainy "Pro dostrokovye prypynennya povnovazhen Verkhovnoyi Rady Ukrainy ta pryznachennya pozacherhovoykh vyboriv"* [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitu-

tional petition of 62 People's Deputies of Ukraine on compliance of the Constitution of Ukraine (constitutionality) with the Decree of the President of Ukraine "On Early Termination of Powers of the Verkhovna Rada of Ukraine and Early Elections"]. (20.06.2019 No. 6-r/2019).

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-19> (in Ukr.).

17. *Rishennya Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny u spravi za konstytutsiynym podannyam 59 narodnykh deputativ Ukrayiny shchodo vidpovidnosti Konstytutsiyi Ukrayiny (konstytutsiynosti) statti 368-2 Krymina'noho kodeksu Ukrayiny* [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional petition of 59 people's deputies of Ukraine on compliance of the Constitution of Ukraine (constitutionality) with Article 368-2 of the Criminal Code of Ukraine]. (26.02.2019 No. 1-r/2019).

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-19> (in Ukr.).

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАТТЮ (ARTICLE INFO)

Published in:

Форум права: 64 pp. 84–91 (5).

Related identifiers:

10.5281/zenodo.4094712

http://forumprava.pp.ua/files/084-091-2020-5-FP-Zhdyniak_11.pdf

http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2020_5_11.pdf

License (for files):

[Creative Commons Attribution 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Received: 20.10.2020

Accepted: 17.11.2020

Published: 24.11.2020

Cite as:

Ждиняк, Н. П. (2020). Якість забороняючих кримінально-правових норм: поняття та критерії. *Форум Права*, 64(5), 84–91.

<http://doi.org/10.5281/zenodo.4094712>

Zhdyniak, N. P. (2020). Yakist zaboronyayuchykh kryminalno-pravovykh norm: ponyattya ta kryteriyi [Quality of Prohibitive Criminal Law Norms: Concept and Criteria]. *Forum Prava*, 64(5), 84–91.

<http://doi.org/10.5281/zenodo.4094712>